

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

19. května 2022 *

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v trestních věcech – Směrnice (EU) 2016/343 – Článek 8 – Právo být přítomen při řízení před soudem – Vyrozumění o řízení před soudem – Nemožnost zjistit místo pobytu obviněné osoby přes vynaložení přiměřeného úsilí ze strany příslušných orgánů – Možnost řízení před soudem a vynesení odsuzujícího rozsudku v nepřítomnosti – Článek 9 – Právo na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy umožňujícího nové posouzení skutkového stavu věci“

Ve věci C-569/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Specializiran nakazatelen sad (specializovaný trestní soud, Bulharsko) ze dne 27. října 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 30. října 2020, v trestním řízení proti

IR,

za přítomnosti:

Specializirana prokuratura,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení C. Lycourgos (zpravodaj), předseda senátu, S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi a O. Spineanu-Matei, soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za Evropskou komisi M. Wasmeierem a I. Zaloguinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 13. ledna 2022,

vydává tento

* Jednací jazyk: bulharština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 8 a 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1), článku 4a rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. 2002, L 190, s. 1), ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009 (Úř. věst. L 2009, s. 81) (dále jen „rámcové rozhodnutí 2002/584“), jakož i článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci trestního řízení zahájeného proti IR ohledně skutků, které mohou představovat daňové trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 9, 10, 33, 35 à 39, 42, 43 a 47 odůvodnění směrnice 2016/343 uvádějí:
 - „(9) Cílem této směrnice je posílit právo na spravedlivý proces v trestním řízení stanovením společných minimálních pravidel pro některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při řízení před soudem.
 - (10) Stanovením společných minimálních pravidel pro ochranu procesních práv podezřelých a obviněných osob tato směrnice usiluje o posílení důvěry členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států, a tím usnadňuje vzájemné uznávání rozhodnutí v trestních věcech [...]
 - [...]
 - (33) Právo na spravedlivý proces představuje jednu ze základních zásad demokratické společnosti. Právo podezřelé nebo obviněné osoby na to, aby byla přítomna při řízení před soudem, z tohoto práva vychází a mělo by být zajištěno v celé [Evropské] [u]nii.
 - [...]
 - (35) Právo podezřelé nebo obviněné osoby na to, aby byla přítomna při řízení před soudem, není právem absolutním. Za určitých podmínek by měla mít podezřelá nebo obviněná osoba možnost se tohoto práva výslovně nebo mlčky vzdát, musí to však učinit jednoznačně.
 - (36) Za určitých okolností by mělo být možné vynést rozhodnutí o vině nebo nevině podezřelé nebo obviněné osoby i tehdy, není-li v řízení před soudem přítomna. Mohlo by tomu tak být v případě, kdy podezřelá nebo obviněná osoba byla o řízení před soudem řádně [včas] vyrozuměna a na následky nedostavení se k soudu upozorněna, přesto však se k řízení před soudem nedostavila. Skutečnost, že podezřelá nebo obviněná osoba byla vyrozuměna o řízení před soudem, by měla být chápána tak, že tato osoba byla osobně předvolána nebo byla úředně vyrozuměna o dni a místě konání uvedeného řízení jiným způsobem tak, aby si

byla uvedeného řízení vědoma. Upozorněním podezřelé nebo obviněné osoby na následky nedostavení se k soudu by se mělo rozumět zejména upozornění dané osoby na to, že by rozhodnutí mohlo být vyneseno v její nepřítomnosti.

- (37) Mělo by být rovněž možné, aby se řízení před soudem, jež může vést k rozhodnutí o vině nebo nevině podezřelé nebo obviněné osoby, konalo v její nepřítomnosti, pokud o něm byla vyrozuměna a zmocnila obhájce, jehož si sama zvolila, nebo jenž jí byl ustanoven státem, aby ji v řízení před soudem zastupoval, a který uvedenou podezřelou nebo obviněnou osobu zastupoval.
- (38) Při posuzování otázky, zda způsob vyrozumění zajišťuje dostatečnou informovanost dotčené osoby o řízení před soudem, by se ve vhodných případech mělo rovněž přihlédnout k tomu, jaké úsilí vyvinuly orgány veřejné moci k tomu, aby dotčenou osobu vyrozuměly, a k tomu, jaké úsilí vyvinula dotčená osoba sama, aby obdržela informace jí určené.
- (39) Pokud právní řád členských států umožňuje vést řízení před soudem v nepřítomnosti podezřelé nebo obviněné osoby, avšak podmínky pro přijetí rozhodnutí v nepřítomnosti určité podezřelé nebo obviněné osoby nejsou splněny, neboť přes vynaložení přiměřeného úsilí nemohlo být zjištěno místo jejího pobytu, například proto, že tato osoba uprchla či se skrývá, mělo by být přesto možné vynést rozhodnutí v její nepřítomnosti a toto rozhodnutí vykonat. V takovém případě by členské státy měly zajistit, aby v okamžiku vyrozumění podezřelé nebo obviněné osoby o daném rozhodnutí, zejména při jejím zadržení, tato osoba měla být rovněž poučena o možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy. [...]

[...]

- (42) Členské státy by měly zajistit, aby byly při provádění této směrnice, a zejména s ohledem na právo být přítomen při řízení před soudem a právo na nové řízení před soudem, zohledněny zejména zvláštní potřeby zranitelných osob. Podle doporučení Komise ze dne 27. listopadu 2013 o právu osob podezřelých nebo obviněných v trestním řízení na právní pomoc [(Úř. věst. 2013, C 378, s. 8)] by se zranitelnými podezřelými nebo obviněnými osobami měly rozumět všechny podezřelé nebo obviněné osoby, které nemohou chápat smysl trestního řízení nebo účinně se jej účastnit z důvodu svého věku, duševního nebo tělesného stavu či jakéhokoli případného zdravotního postižení.
- (43) Děti jsou zranitelné a měl by jim být poskytnut zvláštní stupeň ochrany. Proto by měly být zavedeny zvláštní procesní záruky ve vztahu k některým z práv, která jsou stanovena v této směrnici.

[...]

- (47) Tato směrnice podporuje základní práva a zásady uznané v [L]istině a [evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (EÚLP)], včetně zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení, práva na svobodu a bezpečnost, respektování soukromého a rodinného života, práva na nedotknutelnost lidské osobnosti, práv dítěte, začlenění osob se zdravotním postižením, práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces, presumpce nevinoty a práva na obhajobu. Zejména by se mělo přihlížet k článku 6 [SEU], v němž se uvádí, že Unie uznává práva, svobody

a zásady obsažené v Listině základních práv, a dále, že základní práva, která jsou zaručena EÚLP a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, mají tvořit obecné zásady práva Unie.“

4 Článek 1 této směrnice, nadepsaný „Předmět“, stanoví:

„Tato směrnice stanoví společná minimální pravidla týkající se:

- a) některých aspektů presumpce nevinu v trestním řízení;
- b) práva být přítomen při trestním řízení před soudem.“

5 Článek 8 uvedené směrnice, nadepsaný „Právo být přítomen při řízení před soudem“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelá nebo obviněná osoba měla právo být ve vlastní věci přítomna při řízení před soudem.

2. Členské státy mohou stanovit, že řízení před soudem, jež může vést k rozhodnutí o vině či nevině podezřelé nebo obviněné osoby, se může konat v její nepřítomnosti, pokud:

- a) podezřelá nebo obviněná osoba byla o řízení před soudem řádně [včas] vyrozuměna a na následky nedostavení se k soudu upozorněna; nebo
- b) podezřelá nebo obviněná osoba, jež byla o řízení před soudem vyrozuměna, je zastupována zmocněným obhájcem, jehož si tato podezřelá či obviněná osoba zvolila, nebo jenž jí byl ustanoven státem.

3. Rozhodnutí, které bylo přijato podle odstavce 2, může být vůči dotčené podezřelé či obviněné osobě vykonáno.

4. Pokud právní řád členských států umožňuje provést řízení před soudem v nepřítomnosti podezřelé nebo obviněné osoby, avšak nelze splnit podmínky stanovené v odstavci 2 tohoto článku, neboť přes vynaložení přiměřeného úsilí nemohlo být zjištěno místo pobytu podezřelé či obviněné osoby, mohou členské státy stanovit, že takové rozhodnutí lze přesto vynést a vykonat. V takovém případě členské státy zajistí, aby v okamžiku vyrozumění podezřelé nebo obviněné osoby o takovém rozhodnutí, zejména při jejím zadržení, byla tato osoba rovněž v souladu s článkem 9 poučena o možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy.

[...]

6 Článek 9 téže směrnice, nadepsaný „Právo na nové řízení před soudem“, zní následovně:

„Členské státy zajistí, aby v případech, kdy podezřelá nebo obviněná osoba nebyla přítomna při řízení, které bylo proti ní vedeno před soudem, a kdy nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2, měla tato osoba právo na nové řízení před soudem nebo jiný prostředek právní nápravy, který umožní nově posoudit skutkový stav věci, včetně vyhodnocení nových důkazů, a který může vést ke zrušení původního rozhodnutí. Členské státy v této souvislosti zajistí, aby tato podezřelá nebo obviněná osoba měla právo být přítomna při řízení před soudem, aktivně se jej účastnit v souladu s vnitrostátními procesními předpisy a vykonávat své právo na obhajobu.“

Bulharské právo

- 7 Článek 55 odst. 1 Nakazatelno-procesualen kodeks (trestní řád, dále jen „NPK“) stanoví:
„[...] Obviněná osoba má následující práva: [...] účastnit se trestního řízení [...]“
- 8 Článek 94 odst. 1 a 3 NPK stanoví:
„1. Účast obhájce v trestním řízení je povinná:
[...]
8. je-li věc projednávána v nepřítomnosti obviněné osoby;
[...]
3. Je-li účast obhájce povinná, ustanoví příslušný orgán obhájcem advokáta.“
- 9 Článek 247 b odst. 1 NPK, ve znění použitelném v okamžiku podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, stanoví:
„[...] Doručením obžaloby je obviněná osoba vyzooměna o stanoveném datu konání předběžného soudního jednání [...], o svém právu dostavit se k soudnímu jednání s obhájcem podle své volby, o možnosti nechat si ustanovit obhájce z úřední povinnosti v případech uvedených v čl. 94 odst. 1, jakož i o skutečnosti, že věc může být projednána a rozhodnuta v její nepřítomnosti v souladu s článkem 269.“
- 10 Článek 269 NPK stanoví:
„1. Přítomnost obviněné osoby při projednávání věci v trestním řízení je povinná, je-li obviněna ze závažného trestného činu.
[...]
3. Nebrání-li to zjištění objektivní pravdy, může být věc projednána v nepřítomnosti obviněné osoby, pokud:
1) se nenachází na adrese, kterou uvedla, anebo ji změnila, aniž o tom vyzooměla příslušný orgán;
2) místo jejího pobytu v Bulharsku není známo a nebylo zjištěno ani po důkladném zjišťování;
[...]"
- 11 Článek 423 odst. 1 NPK, ve znění použitelném v okamžiku podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, stanoví:
„[...] Ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy se osoba, která byla odsouzena v nepřítomnosti, dozvěděla o pravomocném odsouzení pro trestný čin nebo ode dne jejího skutečného předání Bulharské republice jiným státem, může podat návrh na obnovu trestního řízení s poukazem na svou nepřítomnost při projednávání věci v trestním řízení. Návrhu se vyhová, ledaže odsouzená osoba po

sdělení obvinění v rámci přípravného řízení uprchla, což má za následek, že postup podle čl. 247 b odst. 1 tedy nelze provést, nebo se po provedení tohoto postupu odsouzená osoba bez závažného důvodu nedostavila na jednání.“

12 Článek 425 odst. 1 bod 1 NPK zní takto:

„Pokud soud rozhodne, že je návrh na obnovu řízení opodstatněný, může zrušit odsuzující rozsudek [...] a vrátit věc k novému projednání a uvést, v jaké fázi musí nové projednání věci začít.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

13 Specializirana prokuratura (specializované státní zastupitelství, Bulharsko) zahájilo trestní stíhání proti IR, obviněnému z účasti v organizované zločinecké skupině zaměřené na páčání daňových trestných činů, za které lze uložit trest odnětí svobody.

14 Původně byla obžaloba osobně doručena IR.

15 V návaznosti na toto doručení IR uvedl adresu, na které jej lze kontaktovat. Na této adrese však nebyl zastížen v době zahájení soudní fáze trestního řízení, zejména když se jej Specializiran nakazatelen sad (specializovaný trestní soud, Bulharsko) pokoušel předvolat na jednání. Tento soud ustanovil obhájce z úřední povinnosti, který však IR nekontaktoval.

16 Vzhledem k tomu, že obžaloba, která byla IR doručena, byla stížena vadou, byla prohlášena za neplatnou a řízení bylo v důsledku toho ukončeno. Následně byla podána nová obžaloba a řízení bylo obnoveno. Při této příležitosti bylo po IR opět pátráno, a to i prostřednictvím jeho rodinných příslušníků, bývalých zaměstnavatelů a mobilních operátorů, ale místo jeho pobytu se nepodařilo zjistit.

17 Předkládající soud z toho vyvozuje, že IR uprchl. Tento soud má za to, že za těchto okolností může být věc rozhodnuta v nepřítomnosti IR. Klade si nicméně otázku, zda taková situace spadá pod čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, anebo pod případ uvedený v čl. 8 odst. 4 této směrnice. Je třeba, aby tato otázka byla vyřešena vzhledem k tomu, že trestní soud, který vynáší rozhodnutí v nepřítomnosti, je povinen uvést, o jaký druh řízení v nepřítomnosti se jedná, aby byla dotčená osoba řádně vyrozuměna o procesních zárukách, zejména o prostředcích právní nápravy, které má k dispozici, v souladu s ustanovením směrnice 2016/343, která se vztahuje na dotčené řízení.

18 Existuje přitom nejasnost, pokud jde o procesní záruky, které musí mít obviněná osoba v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci, která byla předložena předkládajícímu soudu, v níž tato osoba po obdržení první obžaloby a před zahájením soudní fáze trestního řízení uprchla. Předkládající soud mimoto uvádí, že nelze vyloučit, že IR bude vypátrán a zadržen na území jiného členského státu a předán bulharským orgánům na základě evropského zatýkacího rozkazu. Je proto nezbytné provést nejen výklad směrnice 2016/343, ale i rámcového rozhodnutí 2002/584.

19 Za těchto podmínek se Specializiran nakazatelen sad (specializovaný trestní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 8 odst. 2 písm. b) směrnice [2016/343] ve spojení s jejími body 36 až 39 odůvodnění a čl. 4a odst. 1 písm. b) [rámcového rozhodnutí 2002/584] ve spojení s body 7 až 10 odůvodnění [rámcového rozhodnutí 2009/299] vykládány v tom smyslu, že zahrnují případ, kdy byla obviněná osoba vyrozuměna o obžalobě, která byla proti ní podána, v jejím

původním znění, a poté nemůže být z důvodu svého uprchnutí objektivně vyrozuměna o řízení před soudem a je zastupována obhájcem ustanoveným z úřední povinnosti, s nímž není v žádném kontaktu?

2) V případě záporné odpovědi:

Je s článkem 9 směrnice [2016/343] ve spojení s jejím čl. 8 odst. 4 druhou větou a s čl. 4a odst. 3 [rámcového rozhodnutí 2002/584] ve spojení s jeho čl. 4a odst. 1 písm. d) slučitelné vnitrostátní ustanovení (čl. 423 odst. 1 a 5 [NPK]), podle něhož není stanovena žádná právní ochrana proti vyšetřovacím úkonům provedeným v nepřítomnosti a proti odsouzení v nepřítomnosti, jestliže obviněná osoba po vyrozumění o původní obžalobě uprchla, a nemůže být tedy vyrozuměna o datu a místě jednání před soudem, ani upozorněna na následky svého nedostavení se k soudu?

3) V případě záporné odpovědi:

Má článek 9 směrnice [2016/343] ve spojení s článkem 47 Listiny přímý účinek?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti

- 20 Podle ustálené judikatury se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí v rámci své odpovědnosti a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Soudní dvůr může odmítnout rozhodnutí o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jedná-li se o hypotetický problém nebo také nedisponuje-li Soudní dvůr skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny [rozsudek ze dne 25. listopadu 2021, Finanzamt Österreich (Rodinné dávky pro rozvojového pracovníka), C-372/20, EU:C:2021:962, bod 54, jakož i citovaná judikatura].
- 21 Jak přitom uvedl generální advokát v bodě 26 svého stanoviska, původní řízení se netýká hlavně ani incidenčně otázky platnosti nebo výkonu evropského zatýkacího rozkazu. I když tento soud zdůraznil, že nelze vyloučit, že IR bude v budoucnu vypátrán a zadržen na území jiného členského státu a předán bulharským orgánům na základě takového rozkazu, z písemností ve spise předloženém Soudnímu dvoru zjevně vyplývá, že taková situace v rámci trestního řízení, které vedlo k podání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, nenastala.
- 22 V tomto rozsahu je tedy skutková situace, na kterou odkazuje předkládající soud, hypotetická.
- 23 Z toho vyplývá, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je nepřijatelná v rozsahu, v němž se týká výkladu rámcového rozhodnutí 2002/584.

K věci samé

- 24 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda články 8 a 9 směrnice 2016/343 musí být vykládány v tom smyslu, že obviněná osoba, jejíž místo pobytu nebylo možno zjistit přes vynaložení přiměřeného úsilí ze strany příslušných vnitrostátních

orgánů a které v důsledku toho tyto orgány nepředaly informace týkající se řízení, jež je proti ní vedeno, může být souzena a případně odsouzena v nepřítomnosti, aniž má po doručení tohoto odsouzení možnost přímo uplatnit právo poskytnuté touto směrnicí na obnovu řízení nebo na přístup k rovnocennému prostředku právní nápravy vedoucímu k novému posouzení skutkového stavu věci v její přítomnosti.

- 25 V tomto ohledu je třeba na úvod uvést, že cílem směrnice 2016/343 je podle jejího článku 1 stanovit společná minimální pravidla týkající se některých aspektů trestních řízení, včetně „práva být přítomen při trestním řízení před soudem“. Jak výslovně potvrzuje bod 33 odůvodnění této směrnice, toto právo je nedílnou součástí základního práva na spravedlivý proces.
- 26 Článek 8 odst. 1 uvedené směrnice ukládá členským státům povinnost zajistit dodržování uvedeného práva. Podle odstavců 2 a 4 tohoto článku však členské státy mohou za určitých podmínek stanovit, že se řízení před soudem bude konat v nepřítomnosti.
- 27 V tomto kontextu článek 9 směrnice 2016/343 stanoví, že členské státy zajistí, aby v případech, kdy nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice, měla tato osoba právo „na nové řízení před soudem nebo jiný prostředek právní nápravy, který umožní nově posoudit skutkový stav věci [...] a který může vést ke zrušení původního rozhodnutí“ (dále jen „právo na nové řízení“). Jak upřesňuje čl. 8 odst. 4 uvedené směrnice, je v takovém případě třeba, aby jak právo na nové řízení, tak možnost napadnout rozhodnutí v nepřítomnosti byla dotyčné osobě oznámena v okamžiku, kdy je o tomto rozhodnutí vyrozuměna.
- 28 Vzhledem k tomu, že čl. 8 odst. 4 a článek 9 směrnice 2016/343 stanoví bezpodmínečně a dostatečně přesně oblast působnosti a rozsah práva na nové řízení, je třeba mít za to, že tato ustanovení mají přímý účinek. Každá osoba, která má právo na nové řízení, se proto může tohoto práva dovolávat před vnitrostátním soudem vůči státu, jestliže směrnicí neprovedl do vnitrostátního práva včas nebo ji provedl nesprávně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. července 2018, *Alheto*, C-585/16, EU:C:2018:584, body 98 a 99).
- 29 Jak kromě toho jednoznačně vyplývá z uvedených ustanovení, toto právo je vyhrazeno osobám, jejichž řízení před soudem je vedeno v nepřítomnosti, i když nejsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice.
- 30 Proto jsou-li splněny podmínky stanovené v uvedeném čl. 8 odst. 2, může soudní jednání v nepřítomnosti vést k rozhodnutí, které lze v souladu s odstavcem 3 téhož článku vykonat bez povinnosti dotčeného členského státu stanovit právo na nové řízení.
- 31 Z toho vyplývá, že osoba odsouzená v nepřítomnosti může být zbavena práva na nové řízení pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, jehož obsah je třeba upřesnit.
- 32 Podle ustálené judikatury Soudního dvora je pro výklad ustanovení unijního práva třeba vzít v úvahu nejen znění tohoto ustanovení, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. listopadu 1983, *Merck*, 292/82, EU:C:1983:335, bod 12, a ze dne 28. ledna 2021, *Specializirana prokuratura (Poučení o právech)*, C-649/19, EU:C:2021:75, bod 42]. Za tímto účelem je třeba zohlednit zejména body odůvodnění dotyčného unijního aktu, neboť jsou důležitým interpretačním prvkem, který může objasnit vůli autora tohoto aktu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. prosince 2019, *Puppink a další v. Komise*, C-418/18 P, EU:C:2019:1113, bod 75).

- 33 Pokud jde o znění čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, je třeba uvést, že z něj vyplývá, že dodržení podmínek stanovených tímto ustanovením předpokládá buď to, že dotyčná osoba byla o řízení před soudem včas vyrozuměna a na následky nedostavení se k soudu upozorněna, nebo že byla o řízení před soudem pouze vyrozuměna, je-li zastupována zmocněným obhájcem, jehož si zvolila nebo jenž jí byl ustanoven státem.
- 34 Jak uvedl generální advokát v bodě 34 svého stanoviska, možnost poskytnutá v čl. 8 odst. 2 a 3 směrnice 2016/343 členským státům vést řízení v nepřítomnosti v případě, že jsou splněny podmínky stanovené v odstavci 2 tohoto čl. 8, a vykonat rozhodnutí bez stanovení práva na nové řízení, vychází z předpokladu, že v situaci uvedené v odstavci 2 se dotyčná osoba, která byla řádně vyrozuměna, dobrovolně a jednoznačně vzdala práva být přítomna při řízení před soudem.
- 35 To potvrzuje bod 35 odůvodnění této směrnice, který uvádí, že dotyčná osoba se může tohoto práva být přítomna při řízení před soudem výslovně nebo mlčky vzdát, musí to však učinit jednoznačně. Tento bod odůvodnění, který umožňuje pochopit kontext, do něhož jsou zasazeny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 uvedené směrnice, sice stanoví, že i když právo být přítomen při řízení před soudem není absolutní, možnost vedení řízení před soudem v nepřítomnosti bez nutnosti pozdějšího nového řízení na návrh dotyčné osoby zůstává omezena na situace, kdy se posledně uvedená dobrovolně a jednoznačně vzdá práva být přítomna při řízení před soudem, které proti ní bylo zahájeno.
- 36 Pokud jde o teleologický výklad čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, je třeba poznamenat, že předpoklad uvedený v bodě 34 tohoto rozsudku zaručuje dodržení účelu této směrnice, který spočívá, jak uvádí body 9 a 10 jejího odůvodnění, v posílení práva na spravedlivý proces v trestním řízení, a to tak, že se posílí důvěra členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států.
- 37 S ohledem na tento účel musí být ustanovení uvedené směrnice týkající se práva být přítomen při řízení před soudem a práva na nové řízení vykládána tak, aby bylo zajištěno dodržování práva na obhajobu a současně zabránilo tomu, aby osoba, která – ač byla o řízení před soudem vyrozuměna – se výslovně či mlčky, avšak jednoznačně vzdala účasti na řízení před soudem, mohla po vydání odsouzení v nepřítomnosti domáhat nového řízení a zneužívajícím způsobem tak bránit účinnosti trestního stíhání, jakož i řádnému výkonu spravedlnosti.
- 38 S ohledem na tyto textové, kontextuální a teleologické prvky je třeba dále upřesnit, za jakých podmínek spadá řízení vedené v nepřítomnosti, pod jednu ze situací uvedených v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, a sice situaci, kdy se dotyčná osoba mlčky, ale jednoznačně, vzdala výkonu svého práva být přítomna při řízení před soudem, a to z důvodu, že se k němu nedostavila, i když je třeba mít za to, že byla „o řízení před soudem včas vyrozuměna“ a byla buď zastoupena zmocněným obhájcem, nebo upozorněna na následky nedostavení se k soudu.
- 39 Pokud jde o vyrozumění o řízení před soudem, z bodu 36 odůvodnění směrnice 2016/343 vyplývá, že unijní normotvůrce měl v úmyslu považovat dotyčnou osobu za řádně vyrozuměnou, pokud byla včas „osobně předvolána“ nebo „byla úředně vyrozuměna o dni a místě konání uvedeného řízení jiným způsobem tak, aby si byla uvedeného řízení vědoma“.
- 40 Z tohoto bodu odůvodnění rovněž vyplývá, že podle tohoto normotvůrce se upozorněním dotyčné osoby na následky nedostavení se k soudu zejména rozumí řádné upozornění dané osoby na to, „že by rozhodnutí mohlo být vyneseno v její nepřítomnosti“.

- 41 Je tedy na vnitrostátním soudu, který má přezkoumat, zda jsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, aby ověřil, zda byl dotyčné osobě dán na vědomost úřední dokument, ve kterém je jasně uveden den a místo konání řízení před soudem a v případě, že není zastoupena zmocněným obhájcem, následky případného nedostavení se k soudu.
- 42 Kromě toho tomuto soudu přísluší, aby ověřil, zda byl tento dokument oznámen včas, tedy v dostatečném časovém odstupu od data stanoveného pro jednání soudu, aby si dotyčná osoba mohla v případě, že se rozhodne řízení účastnit, účelně připravit svou obhajobu.
- 43 Uvedený soud může pro účely těchto ověření vycházet z podmínek předvolání na jednání, které stanoví vnitrostátní právo. V tomto ohledu je třeba připomenout, že jediným cílem směrnice 2016/343 je stanovit společná minimální pravidla, a neprovádí tedy úplnou harmonizaci trestního řízení [v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 28. listopadu 2019, Specializirana prokuratura, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, bod 28, a ze dne 13. února 2020, Specializirana prokuratura (Jednání v nepřítomnosti obviněné osoby), C-688/18, EU:C:2020:94, bod 30]. Takové podmínky stanovené vnitrostátním právem však nemohou ohrozit účel této směrnice spočívající v zaručení spravedlivého procesu, a tedy umožnění dotčené osobě účastnit se řízení, což znamená možnost připravit si obhajobu [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. listopadu 2021, IS (Protiprávnost předkládacího usnesení), C-564/19, EU:C:2021:949, bod 128].
- 44 Pokud dotyčná osoba neobdržela úřední doklad uvedený v bodě 41 tohoto rozsudku, může být vůči této osobě, jak vyplývá z bodu 39 odůvodnění směrnice 2016/343, přesto možné vynést rozhodnutí v její nepřítomnosti a toto rozhodnutí vykonat.
- 45 Jak mimoto uvádí tento bod odůvodnění, právo na nové řízení ve smyslu článku 9 této směrnice však musí být uvedené osobě přiznáno, pokud nejsou splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice.
- 46 Na uprchlé obviněné osoby se proto vztahuje případ uvedený v čl. 8 odst. 4 této směrnice, nejsou-li splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2 této směrnice.
- 47 Tato směrnice tedy brání vnitrostátní právní úpravě, která vylučuje právo na nové řízení pouze z toho důvodu, že dotyčná osoba uprchla a že se orgánům nepodařilo zjistit místo jejich pobytu.
- 48 Pouze pokud vyplývá z přesných a objektivních indicií, že dotyčná osoba, byť byla úředně vyrozuměna, že je obviněna ze spáchání trestného činu a věděla tedy, že proti ní bude vedeno řízení před soudem, úmyslně jedná tak, aby se vyhnula úřednímu obdržení informací o datu a místě řízení před soudem, lze mít s výhradou zvláštních potřeb zranitelných osob uvedených v bodech 42 a 43 směrnice 2016/343 za to, že tato osoba byla vyrozuměna o řízení před soudem a že se dobrovolně a jednoznačně vzdala svého práva být přítomna při tomto řízení. Situace takové osoby, která obdržela dostatečné informace, aby věděla, že proti ní bude vedeno řízení před soudem, a úmyslně a s cílem vyhnout se spravedlnosti zabránila orgánům, aby ji včas úředně prostřednictvím dokumentu uvedeného v bodě 41 tohoto rozsudku vyrozuměly o tomto řízení před soudem, tak spadá pod případ uvedený v čl. 8 odst. 2 této směrnice.
- 49 Existence takových přesných a objektivních indicií může být konstatována například tehdy, když uvedená osoba dobrovolně uvedla nesprávnou adresu vnitrostátním orgánům příslušným v trestních věcech, anebo se již na oznámené adrese nenachází.

- 50 Výše uvedený výklad čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343 je podpořen bodem 38 odůvodnění této směrnice, podle kterého je pro určení, zda způsob vyrozumění zajišťuje dostatečnou informovanost dotčené osoby o řízení před soudem, potřeba přihlédnout k tomu, jaké úsilí vyvinuly orgány veřejné moci k tomu, aby dotčenou osobu vyrozuměly, a dále k tomu, jaké úsilí vyvinula dotčená osoba sama, aby obdržela informace jí určené.
- 51 Tento výklad mimoto respektuje právo na spravedlivý proces, které je uvedeno v bodě 47 odůvodnění směrnice 2016/343, jak je zakotveno v čl. 47 druhém a třetím pododstavci a v článku 48 Listiny, které odpovídají článku 6 EÚLP, jak je upřesněno ve vysvětleních k Listině základních práv (Úř. věst. 2007, C 303, s. 17) [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. února 2020, Ardic Specializirana prokuratura (Jednání v nepřítomnosti obviněné osoby), C-688/18, EU:C:2020:94, body 34 a 35].
- 52 Jak totiž vyplývá z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, znění ani smysl článku 6 EÚLP nebrání tomu, aby se osoba z vlastní svobodné vůle dobrovolně, výslovně nebo mlčky, vzdala záruk spravedlivého procesu. Vzdání se práva účastnit se jednání před soudem musí být jednoznačně doloženo a musí s ním být spojen soubor minimálních záruk odpovídajících jeho závažnosti. Navíc nesmí bránit žádnému významnému veřejnému zájmu (ESLP, 1. března 2006, Sejdovic v. Itálie, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, bod 86, a ESLP, 13. března 2018, Vilches Coronado a další v. Španělsko, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, bod 36).
- 53 Z této judikatury zejména vyplývá, že k takovému vzdání se může dojít, je-li prokázáno, že obviněná osoba byla vyrozuměna o tom, že je proti ní vedeno trestní řízení, zná povahu a důvod obvinění a nemá v úmyslu být přítomna při řízení před soudem nebo se chce vyhnout trestnímu stíhání (viz zejména ESLP, 1. března 2006, Sejdovic v. Itálie, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, bod 99, a ESLP, 23. května 2006, Kounov v. Bulharsko, CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, bod 48). Takový záměr lze konstatovat zejména tehdy, pokud předvolání k soudu nemohlo být předáno z důvodu změny adresy, kterou obžalovaný neoznámil příslušným orgánům. V takovém případě se dotyčná osoba nemůže dovolávat práva na nové řízení (v tomto smyslu viz ESLP, 26. ledna 2017, Lena Atanasova v. Bulharsko, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, bod 52).
- 54 V projednávané věci je věcí předkládajícího soudu, aby na základě výkladu čl. 8 odst. 2 směrnice 2016/343, který vyplývá z výše uvedených úvah, určil, zda by IR mělo být přiznáno právo na nové řízení nebo jiný prostředek právní nápravy umožňující nové posouzení skutkového stavu věci, aby přezkoumal, zda IR byl včas vyrozuměn o řízení před soudem a v případě, že nebyl zastoupen zmocněným obhájcem, o následcích svého nedostavení se k soudu, a zda se mlčky, ale jednoznačně vzdal svého práva být přítomen při tomto řízení před soudem.
- 55 V této souvislosti je třeba upřesnit, že přezkum situace dotčené v původním řízení by mohl spadat pod případ uvedený v čl. 8 odst. 2 písm. a) této směrnice.
- 56 Z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce totiž vyplývá, že obhájce, který byl IR ustanoven z úřední povinnosti, posledně uvedeného nikdy nekontaktoval a rovněž IR se k ustanovení tohoto obhájce nevyjádřil. Za těchto okolností by na tohoto obhájce nebylo možno nahlížet tak, že byl ze strany IR „zmocněn“ ve smyslu čl. 8 odst. 2 písm. b) směrnice 2016/343, což musí ověřit předkládající soud s ohledem na podmínky stanovené vnitrostátním právem. Jak vyplývá z bodu 37 odůvodnění této směrnice, existence „zmocnění“ ve smyslu této směrnice totiž vyžaduje, aby sama dotyčná osoba zmocnila obhájce, případně obhájce, který jí byl ustanoven z úřední povinnosti, aby ji zastupoval.

- 57 Konečně je třeba uvést, že z písemností ve spise předloženém Soudnímu dvoru vyplývá, že původní obžaloba, která byla IR osobně doručena, byla prohlášena za neplatnou. Nová obžaloba, na jejímž základě se v současnosti vede řízení v nepřítomnosti, nebyla doručena osobně, jelikož IR, aniž o tom vyrozuměl příslušné orgány, opustil na dobu, která *a priori* nebyla určena, místo, jehož adresu sdělil po doručení původní obžaloby a které prohlásil za místo, na kterém jej lze kontaktovat.
- 58 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce neupřesňuje, zda povaha a důvod obvinění vzneseného proti IR, jak jsou uvedeny v nové obžalobě, včetně právní kvalifikace vytýkaných skutečností, odpovídají těm, které byly uvedeny v původní obžalobě. V této žádosti není upřesněno ani to, zda se doručení nové obžaloby ukázalo jako nezbytné pouze proto, že původní obžaloba byla stížena formální vadou. Pokud by předkládající soud konstatoval, že obsah nové obžaloby odpovídá původní obžalobě, a že tato nová obžaloba, byť nemohla být IR osobně doručena, byla zaslána a doručena na adresu, kterou IR oznámil vyšetřovací orgánům poté, co obdržel původní obžalobu, takové okolnosti by mohly představovat přesné a objektivní indicie, na jejichž základě by bylo možno dospět k závěru, že IR, poté, co byl v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. 2012, L 142, s. 1) vyrozuměn o povaze a důvodu obvinění proti němu a tedy o skutečnosti, že proti němu bude vedeno řízení před soudem, opuštěním adresy, kterou oznámil orgánům, s úmyslem vyhnout se výkonu spravedlnosti, zabránil orgánům, aby ho o tomto řízení před soudem úředně vyrozuměly. Je však na předkládajícím soudu, aby v tomto ohledu provedl veškerá ověření s ohledem na všechny okolnosti věci v původním řízení.
- 59 Ze všech výše uvedených úvah vyplývá, že na položené otázky je třeba odpovědět tak, že články 8 a 9 směrnice 2016/343 musí být vykládány v tom smyslu, že obviněná osoba, jejíž místo pobytu nebylo možno zjistit přes vynaložení přiměřeného úsilí ze strany příslušných vnitrostátních orgánů a které v důsledku toho tyto orgány nepředaly informace týkající se řízení, jež je proti ní vedeno, může být souzena a případně odsouzena v nepřítomnosti, ale v tomto případě musí mít po doručení tohoto odsouzení možnost přímo uplatnit právo poskytnuté touto směrnicí na obnovu řízení nebo na přístup k rovnocennému prostředku právní nápravy vedoucímu k novému posouzení skutkového stavu věci v její přítomnosti. Toto právo však může být uvedené osobě odepřeno, pokud z přesných a objektivních indicií vyplývá, že tato osoba obdržela dostatečné informace k tomu, aby věděla, že proti ní bude vedeno řízení před soudem, a která úmyslným jednáním a s cílem vyhnout se spravedlnosti zabránila orgánům, aby ji o tomto řízení před soudem úředně vyrozuměly.

K nákladům řízení

- 60 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Články 8 a 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, musí být vykládány v tom smyslu, že obviněná osoba, jejíž místo pobytu nebylo možno zjistit přes vynaložení přiměřeného úsilí ze strany příslušných vnitrostátních orgánů

a které v důsledku toho tyto orgány nepředaly informace týkající se řízení, jež je proti ní vedeno, může být souzena a případně odsouzena v nepřítomnosti, ale v tomto případě musí mít po doručení tohoto odsouzení možnost přímo uplatnit právo poskytnuté touto směrnicí na obnovu řízení nebo na přístup k rovnocennému prostředku právní nápravy vedoucímu k novému posouzení skutkového stavu věci v její přítomnosti. Toto právo však může být uvedené osobě odepřeno, pokud z přesných a objektivních indicií vyplývá, že tato osoba obdržela dostatečné informace k tomu, aby věděla, že proti ní bude vedeno řízení před soudem, a která úmyslným jednáním a s cílem vyhnout se spravedlnosti řízení zabránila orgánům, aby ji o tomto řízení před soudem úředně vyrozuměly.

Podpisy